

BTV-3: De første erfaringer med sygdommen, konsekvenserne og vaccination

Af Dyrlæge Susanne Sommerlund, LVK

BTV, 25 forskellige typer

Bluetongue forårsages af et virus (BTV), af hvilket der findes over 25 forskellige typer. Ved det sidste udbrud i Danmark i 2008 var det BTV-8 som hærgede og denne gang er det BTV-3. De forskellige typer af virus giver forskellige symptomer. Fordi BTV-3 har væsentligt alvorligere symptomer end BTV-8, er konsekvenserne for de smittede dyr og besætningerne nu langt, langt værre end dem vi så i 2008.

Hvordan spredes smitten ?

Bluetongue spredes primært via bid af de bittesmå mitter, *Culicoides*. Smitten spredes således ikke direkte mellem dyrene i en besætningen. Virus kan dog overføres via fx. kanyler og sæd, men det er dog af mindre betydning, da den primære smitte sker via mitterne. Mitter der stikker smittede dyr optager virus med blodet.



Derefter opformeres virus i mitterne og dette sker først når dagstemperaturen overstiger 10-12°C. Efter opformering af virus spredes sygdommen til en eller flere modtagelige dyr når disse dyr stikkes af samme mitter. Sygdommen får derfor et sæsonpræget mønster med en top under den varme årstid, med risiko for spredning frem til november. Mitten findes "overalt", men i varierende antal. De er mest aktive ved skumring og frem til daggry, men de kan dog også være aktive i dagtimerne under især vindstille forhold.

Vaccination

Vaccination af kvæg og får forebygger og/eller lindrer kliniske symptomer og mindsker dødeligheden som følge af BTV-infektion. For at vacciner skal have en beskyttende effekt, skal de vaccinerede dyr dog nå at kunne opbygge immunitet før de udsættes for den pågældende infektion. Dette gælder også for BTV.

Dyr, der er vaccineret med den vaccine der pt. er på markedet, Bultavo 3, udvikler immunitet tre uger efter vaccination. Der gives én dosis til får og 2 doser, med 3 ugers mellemrum, til kvæg. Dyr der smittes inden udgangen af de tre uger, eller allerede bærer virus, når de vaccineres, opnår kun ringe eller ingen beskyttelse. Vaccinerer man dyr, der er syge eller stressede af anden grund, har immunsystemet ikke kapacitet til at reagere hensigtsmæssigt på vaccinen, og beskyttelsen er dårligere end ved vaccination af sunde, raske dyr. Derfor skal der i praksis vaccineres strategisk i forhold til evt. varmestress, foderskift o.l.

Bultavo 3-vaccinen er en dræbt vaccine med veldokumenterede hjælpepestoffer, og risikoen for bivirkninger ved vaccination er derfor lille. Der kan dog ses en begrænset temperaturstigning som følge af et aktiveret immunforsvar, som ved mange andre vacciner.

Da vaccinen er nyudviklet vides det endnu ikke hvor længe vaccinen beskytter. BTV-3 har kun været kendt i et år, og vaccinerne har endnu ikke været i brug i mere end seks måneder.

Ved vaccination mod andre typer BTV anbefales årlige boostervaccinationer i foråret med matchene BTV-typer – dette forventer vi også bliver aktuelt i forhold til denne vaccine.

Sygdomsbillede i de ramte besætninger

Særligt i Sønderjylland har vi i år haft kliniske udbrud af Bluetongue i fåre og malkekvægsbesætninger – startende med primært at ramme udegående dyr hvor reservoiret af mitter er størst, men vi ser nu i løbet af september måned også flere ramte malkekvægsbesætninger med udelukkende indgående dyr.

Dyr der rammes af bluetongue bliver typisk kortvarigt savlende, får feber (typisk omk. 39-40 °C), bliver nedstemte og der kan ses sår/erosioner på mulen og i mundhulen i det fremskredne forløb, og får udvikler den karakteristiske blåfarvet tunge. Typisk ses betydelige hævelser af kronranden i overgangen fra klov til ben – hvilket resulterer i haltheder i varierende grad. Relativt mange får og enkelte køer bliver så halte og får fx kronrandsopbrud eller løs klovkapsel at de trods behandling må aflives i hht.

Dyreværnsloven. I de værst ramte malkekvægsbesætninger ser vi pt 5 % døde/aflivede køer sfa. Bluetongue. Ydelsestabet i disse besætninger hvor malkekøerne rammes ser vi at ydelsen falder med op til - 20 % på besætningsniveau. Være står det til i fårebesætningerne hvor vi i de første ramte besætninger her i Sønderjylland har 35 % døde/aflivet får i besætningerne pt (6 uger henne i forløbet).

Økonomiske konsekvenser

Der tegner sig et billede af at trods flere landmænd har tegnet en ekstra driftstabsforsikring – så står man utroligt dårligt stillet rent forsikringsmæssigt, da driftstabsdækningen udelukkende udløses på forsikringsberettigede skader, som er døde/aflivede dyr – dvs. landmænd får typisk kun dækket døde og aflivede dyr sfa. Bluetongue og driftstab på disse. Langt de fleste køer retter sig efter Bluetongue smitte, men en del må slagtes ud grundet et massiv ydelsestab – driftstab på disse slagtedyrl og besætningen som helhed dækkes ikke.

Endnu være stillet står landmænd med får, hvor der slet ikke er muligt at tegne en forsikring som dækker dyrene.



Erfaringer med forebyggelse/vaccination

Dyr på stald hvor der er god ventilation har lavere risiko for at blive smittet med Bluetongue end udgående dyr – men pt. ser vi smitten rykke ind i flere stalde i Sønderjylland, hvilket kan skyldes at smittetrykket i mittepopulationen nu er blevet så høj? Desværre blev det først muligt i år at vaccinere på bagkanten af et Bluetongue udbrud – det betød at vi i uge 34 fik Bultavo 3 vaccinen til landet. På dette tidspunkt var en del besætninger allerede smittet. I besætninger som hurtigt fik vaccineret på dette tidspunkt ser vi nu mindre klinik og færre døde dyr, sammenlignet med besætninger som ikke har vaccineret. Besætninger som vaccinerede i et udbrud – så i dagene efter vaccination en op blusning i dyr med klinik og svære symptomer. Desuden skal nævnes at der som altid med vaccination skal tilstræbes at vaccinere på ikke stressede dyr – undgå om muligt at vaccinere i de varmeste dage, dage med foderskift o.l. Hvis dette undgås har vi i praksis kun set meget få

bivirkninger ved vaccinen – så som 5 % ekstra restfoder på 2. dagen, og et lille ydelsesfald på op til 1 kg EKM på dag 2-3 efter vaccination.

Anbefalinger til kommende sæson

BTV3 virus overlever ikke i mitterne henover vinteren. Derimod, føder de køer/får som er smittet i drægtigheden, såkaldte viræmiske kalve/lam. Dvs. at kalvene/lammene fødes med virus. Når mitterne til foråret suger blod på disse afkom, starter smittespredningen igen.

Man bør planlægge en vaccinationsstrategi for foråret - så vi kommer foran et nyt og forventeligt større udbrud næste år – med udgangspunkt i smittepresset i et givent område, om dyrene skal ud på græs og hvordan vejret udvikler sig i forår og sommer. Det er uden tvivl vejret der driver mitterne frem – så vaccinationstidspunktet af vores dyr skal planlægges afhængig af om vi får et koldt eller varmt forår.

Har man vaccineret sine dyr her i 2024, vil en oplagt strategi være at booste de allerede vaccinerede dyr med en dosis.

De nye dyr i flokken, basisvaccineres. (1 dosis til lam, 2 med 3 ugers interval til kalve).

Dette bør gøres i god tid inden midsæsonen. Hvilket typisk vil sige marts-april.

På længere sigt, i bestræbelserne på helt at udrydde BTV3, bør man benytte sig af det faktum at netop kalve/lam født af smittede køer/får er reservoir og at vaccinen decideret hindrer smitteudskillelse.

Forestiller man sig at samtlige kreaturer/får vaccineres, vil reservoiret for BTV3 dø ud og dermed vil landet atter være fri for BTV.

Det var den strategi der blev anvendt da der sidst var BTV i Danmark.